

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**ЕТНО-РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК
У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 6.030201 Міжнародні відносини
Шифр за ОПП ПП 5.9.2в

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Грушецький Богдан Павлович, доцент кафедри міжнародних відносин, кандидат політичних наук

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю
6.030201 Міжнародні відносини
протокол від «23» червня 2017 року № 11

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етно-релігійний чинник у сучасній системі міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 6.030201 Міжнародні відносини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є етнорелігійний чинник сучасних міжнародних відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: «Міжнародні відносини та світова політика», «Світовий політичний процес», «Міжнародні конфлікти», «Сучасні міжнародні відносини», «Соціально-політична ризикологія», «Міжнародна та європейська безпека».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Етнорелігійний чинник у внутрішній політиці і міжнародних відносинах.
2. Етнополітичні аспекти сучасного глобального і регіонального розвитку.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етно-релігійний чинник у сучасній системі міжнародних відносин» є формування у студентів системи знань про сучасний стан етнополітичних проблем у світі та шляхи їх вирішення.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етно-релігійний чинник у сучасній системі міжнародних відносин» є:

- 1) визначити роль етнорелігійного чинника у внутрішній та зовнішній політиці держави;
- 2) дослідити форми взаємодії між етносами у політичній сфері;
- 3) проаналізувати сучасні етнополітичні конфлікти у світі та шляхи їх розв'язання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- 1) сутність понять «етнос», «нація», «націоналізм», «релігія», «конфесія» та їх співвідношення;
- 2) основи міжнародного досвіду захисту прав національних і релігійних меншин;
- 3) особливості політики мультикультуралізму, її переваги й недоліки;
- 4) основні етнополітичні конфлікти у світі;
- 5) особливості етнорелігійної політики в Україні.

вміти:

- 1) визначати тип конкретної державної політики, здійснюваної щодо національних і релігійних меншин;
- 2) визначати фазу і тип етнополітичного конфлікту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **120 годин / 4 кредити ECTS**.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Етнорелігійний чинник у внутрішній політиці і міжнародних відносинах.

Тема 1. Теорії етнічності та націй.

Сутність, основні елементи та способи формування етносу. Етнос, етнічна спільнота і етнічність. Націоналізм і етнічність. Нації і націоналізм. Нація як «уявлена спільнота» (Б. Андерсон). Теорії етнічності і політика. Примордіалізм як науковий напрям. Функціоналізм про природу етнічності. Конструктивізм в етнополітології. Сутність інструментального підходу в етнополітології. Методи дослідження етнічності. Співвідношення понять «народ» і «нація». Уявлення про етнічну і громадянську нації. Нація і багатоетнічність.

Тема 2. Етнічність і держава.

Політичний ресурс етнічності. Політизація етнічності. Конструювання етнічності. Етнополітичний менеджмент. Зміст поняття «національна держава». Роль етнічної стратифікації у політичних процесах. Роль категорії «громадянство» у етнополітиці. Етнічність як легітиматор влади. Глобалізація і проблема збереження етнічності. Глобалізація і політична кооперація етнічних спільнот.

Тема 3. Етнічні та релігійні меншини.

Сутність термінів «етнічна меншина», «релігійна меншина». Причини виникнення та типологія національних і релігійних меншин. Політична роль етнічних і релігійних меншин. Демократія і проблеми меншин. Становлення та розвиток світової практики захисту прав національних і релігійних меншин. Право націй на самовизначення. Культурні права національних і релігійних меншин. Мова правових документів. Визначення терміну «корінний народ». Звичаєве право і порядок врегулювання суперечок з громадами корінних народів.

Тема 4. Явище розділених етнонаціональних груп.

Розділені етнонаціональні групи як політична проблема. Генеза і розвиток проблеми розділених етнонаціональних груп. Діаспора і роділена етнонаціональна група: спільне і відмінне. Політико-правові аспекти вирішення проблеми: стратегія симетричного злиття, стратегія нерівного поглинання, стратегія низової дипломатії, стратегія контролю, стратегія автономізації.

Тема 5. Асиміляція, мультикультуралізм і екстремізм у етнополітиці.

Асиміляторська модель етнополітики. Кроскультурна адаптація. Мультикультуралізм. Підходи К. Янга, Д. С. Ферніволла, М. Д. Сміта, К. Дойча, Б. Б. Рінгера та М. Р. Лоулеса до дослідження багатонаціональних суспільств.

Концепція «поліетнічної демократії» А. Лейпхарта. Концепція «внутрішнього колоніалізму» М. Хетчера. Расизм і геноцид як крайні форми етнополітики.

Змістовий модуль 2.

Етнополітичні аспекти сучасного глобального і регіонального розвитку

Тема 6. Етнополітичні конфлікти.

Сутність, характерні риси і динаміка етнополітичного конфлікту. Типи етнополітичних конфліктів. Теорія міжетнічного конфлікту Д. Горовітца. Підходи Р. Петрелли, Т. Р. Герра, Р. Вайрінена до дослідження етнонаціональних конфліктів. Причини загострення етнополітичних конфліктів у сучасному світі. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. Проблеми управління конфліктом. Форми та способи врегулювання етнополітичних конфліктів.

Тема 7. Етнополітичні проблеми у сучасній Європі.

«Європа націй» та «європейська нація». Регіоналізм і сепаратизм у сучасній Європі: Велика Британія (Шотландія, Північна Ірландія та Уельс), Іспанія (Каталонія, Країна Басків), Франція (Корсика, Бретань), Бельгія (Фландрія та Валлонія). Етнополітичні проблеми у Центрально-Східній Європі (Польща, Румунія, Угорщина, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Сербія). Придністровський конфлікт в контексті етнополітичної ідентифікації Молдови. Криза політики мультикультуралізму у сучасній Європі. Міграційна криза 2015 року та зростання популярності праворадикальних ідеологій.

Тема 8. Етнополітичні проблеми у сучасній Азії, Африці і Америці.

«Заморожені конфлікти» на території СНД (Абхазія, Південна Осетія, Нагірний Карабах). Етнополітичні проблеми у сучасній Росії. Уйгурська і тибетська етнічні меншості у Китаї. Етнополітична складова Близькосхідного конфлікту. Вплив курдської проблеми на міжнародні відносини на Близькому Сході. Етнополітичні проблеми сучасної Індії. Етнополітичні проблеми у Центральній Азії. Мультиетнічність африканських держав як головна передумова етнічних конфліктів на континенті (Руанда, Нігерія, Демократична Республіка Конго, ПАР, Малі, Судан). Проблеми корінних народів Америки (індіанці, ескімоси, алеути).

Тема 9. Етнополітичний розвиток сучасної України.

Етнонаціональні спільноти в Україні, їх становлення та розвиток. Роль найбільших національних меншин у культурному та політичному житті України (росіяни, кримські татари, поляки, болгари, угорці). Роль української діаспори у політичному розвитку України. Етнонаціональна політика в Україні: основні завдання, принципи та динаміка. Роль політичних інститутів у формуванні етнонаціональної політики в Україні. Застосування міжнародного досвіду захисту прав національних меншин в українському законодавстві. Державна політика щодо

репатріантів. Співробітництво України з міжнародними організаціями у справах забезпечення прав національних меншин. Захист прав національних меншин шляхом укладення міжнародних договорів. Діяльність змішаних міжурядових комісій. Участь національних меншин України у діяльності неурядових організацій та налагодженні транскордонних контактів.

3. Рекомендована література.

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти: Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. – К.: Критика, 2001. – 271 с.
2. Антонюк О. В. Основи етнополітики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Антонюк. – К.: МАУП, 2005. – 432 с.
3. Бородінов В. Д. Етнополітологія: Навч. посіб / В. Д. Бородінов. – Донецьк: Каштан, 2008. – 396 с.
4. Брубейкер Р. Этничность без групп / Р. Брубейкер. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. – 408 с.
5. Картунов О. В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму / О. В. Картунов. – К.: КРОК, 2007. – 192 с.
6. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин / В. Кимлічка. – Х.: Центр освітніх ініціатив, 2001. – 172 с.
7. Малий етнополітологічний словник / О. В. Антонюк, В. І. Волобуєв, М. Ф. Головатий та ін. – К.: МАУП, 2005. – 288 с.
8. Нации и национализм / Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др. – М.: Праксис, 2002. – 416 с.
9. Смит Э. Д. Национализм и модернизм: Критический обзор современных теорий наций и национализма / Э. Д. Смит. – М.: Праксис, 2004. – 464 с.
10. Сміт Е. Д. Культурні основи націй: Ієрархія, заповіт і республіка / Е. Д. Сміт. – К.: Темпора, 2009. – 312 с.
11. Тишков В. А. Этнополология: политические функции этничности: Учеб. для вузов / В. А. Тишков, Ю. П. Шабаетов. – М.: Изд-во Московского ун-та, 2011. – 376 с.
12. Этничность и религия в современных конфликтах / Под ред. В. А. Тишкова, В. А. Шнирельмана. – М.: Наука, 2012. – 650 с.
13. Этничность. Национальные движения. Социальная практика: Сб. ст. / Под ред. В. Дресслер-Холохан, Н. Г. Скворцова, К. Н. Хабибуллина. – СПб: Петрополис, 1995. – 332 с.
14. Этнос и политика: Хрестоматия / Авт.-сост. А. А. Прусаускас. – М.: Изд-во УРАО, 2000. – 400 с.
15. Adebaniwi W. Yoruba Elites and Ethnic Politics in Nigeria / W. Adebaniwi. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 295 p.
16. Berghe P. L. The Ethnic Phenomenon / P. L. Berghe. – London: Praeger, 1987. – 301 p.

- 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.**
- 5. Засоби діагностики успішності навчання: КМР.**